

ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов Д. Поет твердої душі (В. Стефаник) // *Літературно-Науковий Вістник*. – 1927. – Т. 92.
2. Ільницький М. Критики і критерії. – Львів, 1998.
3. Ковалів Ю. Прокляті роки Юрія Клена // *Клен Ю.* (Освальд Бургарт). Вибране. – К.: Дніпро, 1991.

Отримано 2 лютого 2011 р.

Микола Кодак
м. Київ

ГОГОЛЬ У ХХ СТОЛІТТІ

Самойленко Г. В. Гоголь у ХХ столітті. Європа. Середня Азія і Закавказзя: Тематико-бібліографічний покажчик. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 481 с.

Ювілейний гоголівський рік (2009) доповнив гоголіану величезною кількістю різноманітних заміток, есе й досліджень, присвячених як постаті митця, його творчості, так і з'ясуванню дражливих дискусійних питань на кшталт “так чий же Гоголь: український чи російський?”. У вирі такого масиву літератури залишився непоміченим тематико-бібліографічний покажчик “Гоголь у ХХ столітті. Європа. Середня Азія і Закавказзя”, упорядкований доктором філологічних наук, професором Григорієм Самойленком. З-поміж його останніх творчих здобутків у царині гоголезнавства такі книжки, як “Николай Гоголь и Нежин” (Ніжин: Аспект-Поліграф, 2008. – 316 с.); “Музей Николая Гоголя в Нежине” (Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. – 103 с.); “Творча спадщина Гоголя на перетині епох” (Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – 210 с.); “Святкування ювілею Миколи Гоголя в Ніжині. 200-річчя від дня народження” (Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – 140 с.).

Учений-гоголезнавець, відчувши нагальну необхідність створення найповнішої (умовно кажучи, адже він, за його словами, не претендував на тематичну повноту) бібліографії про життя та творчість Гоголя та маючи досвід укладання бібліографічних довідників (ще 1984 року світ побачила книжка “Гоголь і літератури народів СРСР”, автором якої був Григорій Васильович), реалізував цей значущий проект.

Тематико-бібліографічний покажчик “Гоголь у ХХ столітті” розпочинається переднім словом “Гоголь і минуле століття”, у якому Г. Самойленко “діагностує” еволюцію читача й розвиток гоголезнавства як науки, розкриває таїну актуальності Гоголевої творчості для минулих і прийдешніх поколінь та означає мету створення покажчика: “Осмислення теми “Гоголь у ХХ столітті” дає можливість дослідникам визначити перспективу вивчення творчості письменника у новому ХХІ столітті,

поміркувати над тим, хто є Гоголь і в чому безсмертна сила його творів, чим він цікавий для громадян не тільки окремо взятої країни, але й цілого світу”. Автор указує також на принцип створення покажчика та оперування досвідом роботи попередників в укладанні бібліографічних покажчиків. Не зайвою була б деталізація етапів збирання та принципів упорядкування матеріалу, критерії його відбору, аргументація рубрикацій.

В основі покажчика – матеріали бібліографій Л. Добровольського та В. Лаврова, В. Казаріна, Л. Гранатович, В. Воропаєва, В. Вікулової, семінарів Е. Войтоловської та О. Степанова, Л. Климкової, “Історії російської літератури ХІХ ст.” К. Муратової тощо. Джерела у книжці розташовані за тематико-хронологічним принципом, котрий не лише полегшує користування покажчиком, а й демонструє всі вузлові тематичні напрями, за якими його створено.

Г. Самоїленко виокремив 7 розділів та 178 тематичних рубрик, що містять 8220 найменувань. Кожен із розділів (“Життя і творчість М. В. Гоголя”, “Гоголь і російська література”, “М. В. Гоголь і російська література ХХ ст.”, “Гоголь і література народів Російської Федерації”, “Гоголь і російська культура”, “Гоголь і Україна”, “Гоголь і література Західної Європи, Закавказзя та Середньої Азії”) має свої підрозділи: *загальні роботи*, *роботи за творами* (“Вечори на хуторі поблизу Диканьки”, “Миргород”, “Арабески”, “Петербурзькі повісті”, “Рим”, “Мертві душі”, “Вибрані місця з листування з друзями” тощо), *за персоналіями російської та української літератури* (Гоголь і Аксакови, Гоголь і Є. Баратинський, Гоголь і О. Герцен, Гоголь і Ф. Достоєвський, Гоголь і В. Наріжний, Гоголь і Б. Зайцев, Гоголь і В. Шукшин, Гоголь і С. Васильченко, Гоголь і Марко Вовчок, Гоголь і Т. Шевченко тощо), *за регіональним критерієм* (Гоголь і Башкирія, Гоголь і Мордовія, Гоголь і Удмуртія) тощо. Усі позиції наведені в алфавітному та хронологічному порядку.

Праці, назви котрих не дають уявлення про їхній зміст, подані з уточнювальною лаконічною інформацією про доцільність їх уведення. Окремі позиції містять рецензії на зазначені праці. Доцільно введені т. зв. загальні розділи, котрі оприявнюють різноманітні вектори вивчення життєтворчості Гоголя. Автор використовує широковідомий раціональний принцип створення бібліографічного покажчика: від загального до конкретного. Саме така рубрикація притаманна кожному розділові. Звичайно, можливо було б рубрикувати матеріал за тематичним принципом “Життя Гоголя” і “Творчість письменника”, за жанровим чи вузько-специфічним на кшталт “Родовід Гоголя”, “Смерть Гоголя”, “Гоголівські виставки”, але в такому разі книжка була б у двох-трьох томах.

Окремі підрозділи (“Гоголь і театр”, “Гоголь і музика”, “Гоголь і кіно” та ін.), звісно, не охоплюють повний спектр

надрукованих праць (і це закономірно!). Загальний підрозділ, наприклад, було б доцільно розширити за рахунок уведення таких позицій, як: Житецкий И. “Гоголь – проповедник и писатель”. – СПб.: Сенат. тип., 1909. – 93 с.; Глянц В.М. Гоголь и апокалипсис. – М.: Элекс–КМ, 2004. – 328 с. тощо, рубрику “Гоголь і література Західної Європи, Закавказзя та Середньої Азії”, зокрема підрубрику “Гоголь і Англія”, збагатити монографіями таких авторів, як R. Pease, D. Rancour-Laferriere, R. Maguire, S. Karlinsky, підрубрику “Гоголь та Італія” – працями Ч. де Лотто тощо). Загалом покажчик містить найзначущі дослідження, котрі становлять інтерес як для гоголезнавців, так і для мистецтвознавців, культурологів. До того ж уперше праці вчених багатьох країн уміщені до одного бібліографічного видання, що загалом дає можливість побачити постать Гоголя в міждисциплінарному й міжнародному контекстах.

Колосальний масштаб виконаної роботи зумовив виникнення окремих помилок фактографічного та технічного характеру. З-поміж них: *помилки в написанні прізвищ* (наприклад, 1122 – В Вакулова замість В. Вікулова; 300 – Н. Анцифиров замість Н. Анциферов, 977 – Н. Самовар замість Н. Самовер, 471 – Г. Макагоненко замість Г. Макогоненко, 6874 – R. Pease замість R. Pease тощо), *ініціалів* (1051 – Іваницкий А. П. замість А. И.; 703 – Виролайнен М. И. – замість М. Н.), *помилки в назвах* (1622, 1053, 1373, 6874), *незазначені сторінки джерел* (№7, 9, 14, 15, 41).

Наприкінці книжки вміщено покажчик авторів, який, безумовно, полегшує пошук користувачів.

У цілому тематико-бібліографічний покажчик “Гоголь у ХХ столітті. Європа. Середня Азія і Закавказзя” охоплює найбільш значущі праці з гоголезнавства минулого століття. Це важливе видання довідкового характеру стане в нагоді літературознавцям й усім, хто цікавиться творчістю Гоголя.

Наталія Сквіра
м. Київ

Отримано 9 вересня 2011 р.